

United Nations Educational,
Scientific and Cultural Organization
Birlashgan Millatlarning ta'lim, fan va
madaniyat ishleri bo'yicha tashkiloti

ЮНЕСКОнинг Таълимда
ахборот технологиялари
институти

Медиа ва ахборот саводхонлигини шакллантиришнинг педагогик жиҳатлари

37
T-85

ЮНЕСКОНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ВАКОЛАТХОНАСИ

Медиа ва ахборот саводхонлигини
шакллантиришнинг педагогик
жиҳатлари

0630

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLYI VA BIRTA MAHSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

Тошкент – 2018
«Extremum-press»

УЎК 37.016:004

КБК 74.202.4

Т 85

Медиа ва ахборот саводхонлигини шакллантиришнинг педагогик жihatлари. Ўқув-амалий қўлланма. – Т.: Extremum-press, 2017-142 б.

Муаллифлар:

Суви Туоминен (Suvi Tuominen), лойиха раҳбари, Медиа таълим Фин маркази (муҳаррир)

Сиркку Котилайнен (Sirku Kotilainen), медиа саводхонлик ва таълим профессори, Тампере шаҳар университети, Финляндия

Муаллифдошлар:

Анниина Лундвалл (Anniina Lundvall), Ювяскюля шаҳар университети, Медиа таълим Фин жамиятининг координатори

Марьо Лаакконен (Marjo Laakkonen), Тампере шаҳар университети

Мувофиқлаштирувчи кенгаш:

Сиркку Котилайнен (Sirku Kotilainen), Тампере шаҳар университети

Ритва-Сини Мериламп (Ritva-Sini Merilampi), Медиа таълим фин жамиятининг раиси

Тапио Варис (Tapio Varis), профессор, Тампере шаҳар университети

Рауна Рахья (Rauna Rahja), Медиа таълим Фин жамиятининг координатори

Ифода этилган фикр ва қарашлар учун тузувчилар масъулдирлар. Уларнинг нуқтаи назари ЮНЕСКОнинг расмий позициясига тўғри келмаслиги мумкин ва бу Ташкилотга ҳеч қандай мажбурият юкламайди.

Ушбу нашрда келтирилган номлар ва берилган маълумотлар фикр-мулоҳазалар бирор бир мамлакатнинг ҳуқуқий мақоми, ҳудуди, чегаралари, шаҳар ва туманлари ёки уларнинг тегишли бошқарув органларига нисбатан ЮНЕСКОнинг расмий нуқтаи назарини ифодаламайди.

Мазкур нашрда келтирилган маълумотлар, унинг чоп этилиш вақтига, ишончли ва аниқ бўлишига қарамасдан, ундан фойдаланиш оқибатида юзага келган ҳар қандай қўринишдаги қамомат ёки зиён Ташкилотга жисмоний ёки юридик шахслар олдида ҳеч қандай юридик мажбурият ёки жавобгарлик юкламайди.

ЮНЕСКОнинг Таълимда ахборот технологиялари институти томонидан 2012 йилда нашр қилинди.

Макет: Абдужалил Абдусаломов

Нашр этилди: Yangi Fazo Print

Тошкент шаҳрида чоп этилди

ISBN 978-9943-5057-4-2

© Extremum-press, 2018

© ЮНЕСКО, 2018

Мундарижа

СЎЗБОШИ	4
МУҚАДДИМА	6
МОДУЛ 1:	
Медиа ва ахборот саводхонлигини англаш.....	9
МОДУЛ 2:	
Ёшлар глобал медиа аудитория сифатида.....	33
МОДУЛ 3:	
Медиа маданият ва медиа технологиялар.....	61
МОДУЛ 4:	
Медияларни талқин қилиш	89
МОДУЛ 5:	
Ҳамкорлик ва ғоялар алмашинуви	115
Глоссарий.....	133
Фойдаланилган адабиётлар	137

СЎЗБОШИ

ЮНЕСКО медиа ва ахборот саводхонлигини шакллантириш асосларини ишлаб чиқишда фаол иштирок этади. Медиа таълим бўйича Грюнвальд Декларациясида (1982), ахборот саводхонлиги ва инсоннинг бутун ҳаёти давомида оладиган таълими бўйича «Ахборот жамиятининг маёқлари» Александрия декларацияси (2005) ва Париж ЮНЕСКО кун тартибида (2007) белгиланган мақсадларга эришишда ЮНЕСКО аъзо давлатларини қўллаб-қувватлайди.

ЮНЕСКОнинг Таълимда ахборот технологиялари Институти (ТАТИ) томонидан 2010 йилда «Медиа саводхонлик ва янги гуманизм» номли монография нашр қилинди. Бунда тадқиқот, медиа маданият ва медиа таълимнинг замонавий анъаналарининг моҳиятини чуқурроқ тушуниш, ҳамда медиа саводхонлигининг ва ўқитувчилар учун мўлжалланган медиа ва ахборот саводхонлиги (МАС) бўйича янги таълим дастурларининг концептуал асосларини ривожлантиришга қаратилган. Монография ўзида мантиқий фикрлаш ва педагогик тадқиқотларда қўлланиладиган ёндашувларни бирлаштирган. Сўнгги йилларда ЮНЕСКО, ЕИ ва алоҳида давлатлар томонидан медиа саводхонлиқни тарғиб қилиш борасида амалга оширилаётган ташаббусларни таҳлил қилиш асосида, тадқиқот муаллифлари Хосе Мануэль Перес Торнеро ва Тапио Варис томонидан медиа саводхонлиқнинг маданиятлараро мулоқотга қўшаётган ҳиссасини ошириш учун ҳал қилиниши лозим бўлган асосий муаммолар белгиланди.

ЮНЕСКО томонидан 2011 йилда оммавий ахборот воситалари, ахборот, АКТ, таълим ва таълим дастурларини ишлаб чиқиш каби турли хил соҳа мутахассисларининг ҳамкорлигида ўқитувчилар учун мўлжалланган «Медиа ва ахборот саводхонлиги» таълим дастури нашр қилинди. 2008 йилдан буён дастур ишлаб чиқиши даврида таълим дастурларини ишлаб чиқиш стратегиялари ва дастурнинг биринчи вариантини тадқиқ қилиш масалалари бўйича мутахассислардан иборат бир нечта халқаро маслаҳат кенгашлари ташкил этилди, дунёнинг турли мамлакатларида медиа ва ахборот саводхонлигини шакллантириш учун ишлаб чиқилган таълим ресурслари аниқланди; таълим дастурининг лойиҳаси устида тўртта мутахассислар гуруҳи иш олиб борди; Жанубий Африка, Лотин Америкаси ва Кариб денгизи ҳамда Жанубий Осиё мамлакатларида ташкиллаштирилган ўқув семинарлари ва консултациялар давомида синовдан ўтказилди.

Дастурга сўнгги ўзгаришлар киритилиб, таҳрир қилинган, нашр қилинди. ЮНЕСКОнинг коммуникация ва ахборот бўйича Бош директори жаноб Янис Карклиньшнинг айтишича, бу таълим дастури мазкур соҳада янги сўзидир.

“Чунки биринчидан, бу дастур истикболга йўналтирилган бўлиб, радио, телевидение, Интернет, газета, китоблар, электрон архивлар ва кутубхоналар умумий бир платформадаги конвергенциясининг замонавий тенденцияларига таянган тарзда тайёрланган ва илк бор МАС га ягона ёндашувни намоён қилади.

Иккинчидан, дастур педагоглар эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда ўқитувчиларнинг расмий тайёрлов тизимига киритилиши учун тузилган”.

МАС ўқитувчиларни ўқитиш дастури француз, испан ва араб тилларига таржима қилинган. 2012 йилда ТАТИ томонидан дастурнинг рус тилидаги наشري чоп этилган.

Дастурни Россия медиа контекстининг ўзига хосликларини ҳисобга олган ҳолда маҳаллийлаштириш ва тадбиқ этиш йўллариини ўрганиш мақсадида Институт томонидан ЮНЕСКОнинг Москва шаҳридаги Бюроси ва «Ахборот ҳамма учун» ЮНЕСКО дастурининг Россия қўмитаси билан ҳамкорликда 2011 йил